

Elk Arnhems kind een schoolmoestuin

(Foto: Susanne Reuling)

De tuin is de school

De gemeenteraad van Arnhem nam in 2022 een opmerkelijk besluit: “elk Arnhems kind een schoolmoestuin”. Maïke Nelissen van Natuurcentrum Arnhem gaat in op de manier waarop zij dit plan uitvoeren.

Tekst: Maïke Nelissen

Al jarenlang ondersteunt gemeente Arnhem scholen die willen moestuinieren. het schoolmoestuinieren. Via Natuurcentrum Arnhem krijgen deze scholen zaad en plantgoed om in eigen schooltuintjes groenten, bloemen en kruiden te kweken. En al langer waren er ambities om dit breder op te pakken en mogelijk te maken voor veel meer scholen, en om schooltuinwerk te integreren in het onderwijs. Het was dan ook een mooie erkenning dat Arnhem in mei 2022 de eerste Gouden Wortel kreeg uitgereikt. De Alli-

antie Schooltuinen wilde met deze Gouden Wortel aandacht vragen voor het belang van schooltuinen en gemeenten waarderen die zich flink inspinnen om dit mogelijk te maken. Bij de uitreiking sprak de toenmalige landbouwminister Staghouwer: “Een schooltuin is niet zomaar een tuin die bij een school hoort. De tuin is zelf de school.” En dat illustreert mooi de aanpak binnen Arnhem.

Arnhemse Aanpak

Een half jaar na de uitreiking nam de Arnhemse gemeenteraad het amendement “Elk Arnhems

“Het is belangrijk voor kinderen om met hun handen in de aarde te werken.”
Trudy Wolsink, Ommezwaai.

(Foto: Natuurcentrum Arnhem)

kind een schoolmoestuin” aan. Natuurcentrum Arnhem kreeg de opdracht dit programma verder uit te werken en uit te rollen in samenwerking met scholen, schoolbesturen en stedelijke partners in de stad, waaronder initiatieven op het gebied van stadslandbouw. Dit was een omvangrijke opdracht, want een schoolmoestuin realiseren gaat verder dan alleen een paar bakken met aarde plaatsen. Het vraagt om een doordachte aanpak:

- **Locaties en inrichting.**

Niet alle scholen hadden direct ruimte beschikbaar. Natuurcentrum Arnhem bracht samen met de scholen in kaart welke mogelijkheden er waren: op het eigen schoolplein, in een buurttuin of bijvoorbeeld bij Voedselbos Elderveld.

- **Praktische ondersteuning.**

Natuurcentrum Arnhem verzorgde de centrale inkoop en distributie van zaad en plantgoed, ontwikkelde een lesprogramma en richtte een helpdesk in waar scholen terecht kunnen voor advies. Ook wordt er regelmatig een nieuwsbrief verspreid met praktische tips.

- **Moestuincoaches en scholing.**

Het was al snel duidelijk dat het geven van moestuinlessen voor leerkrachten een grote drempel vormde. Daarom werd een team van moestuincoaches samengesteld: ervaren moestuinders die een opleiding volgden via Jong Leren Eten en IVN. Zij verzorgden de wekelijkse moestuinlessen, terwijl Natuurcentrum Arnhem de scholen ondersteunt in de structurele inbedding van de schoolmoestuin in het curriculum.

- **Eigen schoolplein**

In andere grote steden zoals Amsterdam en Leiden bestaan al meer dan 100 jaar schooltuinen op centrale locaties. In Arnhem kozen scholen daarentegen vooral voor een schoolmoestuin op het eigen schoolplein. Dit had voordelen: minder reistijd (dus meer leertijd), andere klassen konden meekijken en de moestuin kon makkelijker worden ingepast in het lesprogramma. Tegelijk bracht deze keuze uitdagingen met zich mee: schoolpleinen bieden minder ruimte dan

Aan het tuinieren gaat heel wat werk vooraf (Foto: Natuurcentrum Arnhem)

Tuinieren bij de Heijenoordschool
(Foto: Susanne Reuling)

“Dankzij de moestuinlessen is hun wereld weer een stukje groter geworden.”

Minna Selmgren, SBO Zuid.

een traditionele schooltuin, waardoor de indeling slim moest worden aangepakt. Ook moest rekening worden gehouden met spelende kinderen en voetballen die de tuintjes zouden kunnen beschadigen. Natuurcentrum Arnhem adviseerde scholen over de beste manier om hun moestuin praktisch in te richten en te onderhouden.

Meer dan een zaadje in de grond

In april 2024 konden de eerste piepers en zaadjes de grond in bij de 15 scholen binnen het programma. Dankzij de inzet van conciërges, hoveniers, ouders en vrijwilligers waren de tuinen snel klaar. Al gauw staken de eerste groene blaadjes hun kop op – en de eerste slakken. Ondanks uitdagingen hielden de scholen vol en konden de kinderen met trots hun gewassen oogsten. Voor veel kinderen was dit hun eerste kennismaking met de herkomst van voedsel. De verwondering over een klein zaadje dat uitgroeit tot een plant, het graven naar aardappels alsof het schatten zijn en het proeven van zelfgemaak-

te soep en kruidenboter maakten grote indruk. Dankzij de Arnhemse Aanpak Schoolmoestuinen – waarin moestuinen dicht bij de kinderen worden gebracht en leerkrachten structureel worden ondersteund –

kregen deze kinderen een ervaring die verder gaat dan alleen tuinieren. Ze leerden over natuur, voeding en samenwerken, en legden daarmee een fundament voor een bewuste en duurzame toekomst.

Op de tuin leer je meer dan zaadjes in de grond stoppen (Foto: Natuurcentrum Arnhem)

“Het werken met een schooltuin kan echt niet zonder inzet van een moestuin-docent! Het is best een erg grote ambitie.”

Ronny ten Brinke,
Pastoor van Arsschool.

Ondersteuning op maat

Natuurcentrum Arnhem ondersteunt de scholen op verschillende manieren:

- Zaden en plantgoed worden centraal geregeld en geleverd.
- Een speciaal lesprogramma helpt scholen de moestuin in hun onderwijs te integreren.
- Moestuincoaches verzorgen de tuinlessen.
- Een helpdesk en nieuwsbrieven bieden scholen praktische ondersteuning en advies.

Deze ondersteuning is kosteloos voor Arnhemse scholen. Van hen wordt verwacht dat ze zelf zorgdragen voor de inrichting en het onderhoud van de moestuin, inclusief de zomervakantie. Sommige scholen kiezen ervoor om hun teeltseizoen af te ronden vóór de zomervakantie, terwijl andere juist ook in het

herfstseizoen oogsten.

Om verdere uitbreiding te stimuleren, heeft de gemeente een subsidie-regeling ingesteld waarmee scholen hun moestuin kunnen aanleggen en materialen zoals gereedschap kunnen aanschaffen.

Toekomstperspectief

Het komende tuinseizoen staat al voor de deur en nog meer scholen sluiten zich aan bij de Arnhemse Aanpak Schoolmoestuinen. Sommige schooltuinen liggen nog op de tekentafel, maar vanaf eind maart gaan de 12 moestuincoaches weer op pad voor wekelijkse tuinlessen. In een tijd waarin scholen al veel op hun bord hebben – met toenemende regeldruk en prestatie-eisen – is het inspirerend om te zien hoe leerkrachten en directies zich blijven inzetten om kinderen deze waarde-

volle ervaring te bieden.

De meerwaarde van de moestuin-coach is overduidelijk, maar de rol van de leerkracht en binding met de moestuin blijft heel belangrijk om te waarborgen dat de schoolmoestuin ook een structurele plek in het schoolplan krijgt. In een schooltuin gebeurt zoveel meer dan alleen leren hoe je een wortel zaait en oogst. Samenwerken, omgaan met teleurstellingen (slakken, regen), natuurbeleving, buiten zijn en bewegen, voedsel bereiden, leren over kringlopen, biodiversiteit en duurzaamheid zijn essentiële onderdelen van het schoolmoestuinprogramma. Daarom is de uitspraak ‘de tuin is zelf de school’ zo treffend.

Maike Nelissen is adviseur educatie bij Natuurcentrum Arnhem.

“Kinderen zijn hartstikke enthousiast en leren veel. Ze komen echt terug met kennis.”

Jop de Jong, Parcivalschool.

Meer informatie over de Arnhemse aanpak:
<https://natuurcentrumarnhem.nl/schoolmoestuiniieren/>